

Nýggjársoðan og lögmaður

Oddagrein

GAMLAARSKVOLD truttaði lögmaður, at tað, siðan hann gjørdist politiskur leiðari, er farið at ganga rætta vegin. At varta upp við sovomum er í fyrsta lagi lítið sømiligt fyri lögmann.

TAÐ er misnýtsla at tosa sum floksformaður, tá høvið er at tosa sum lögmaður fyri allar føroyingar. Misnýsian skundar undir, at elektronisku fjølmiðlarnir í framtíðini fara at taka táttin uppført við nógvum nýggjársoðum. Inntil einaferð í sjeitiárunum var tað siður, at formennir í Fiskimannafelagnum, Reiðarafelagnum og øðrum fakfeløgum og vinnufeløgum høvdu orðið í útvarpinum nýggjársoðum. Sum tíðin leið, gjørdist halin so langur, at útvarpið tók ta skilgøðu avgerð bara at lata lögmann halda nýggjársoðuna. Nú tykist tíðin vera bugvin til, at allir floksformennir sleppa frammat mikrofonini við ársenda. Tað átti ikki at verið neyðugt.

Í ØÐRUM lagi er tað ein stór undirmeting av føroyingum at tvíhald um, at allar heimsins ólukkur hingu uppí landsins stýri, inntil sambandsflokkurin fekk høvudsábyrgdina. Óll vita, at landsstýrni hava arbeitt undir stórum týsti, síðani samfelagskreppan av alvara fór at gera um seg. Óll vita, at politikarnir hava gjørt tað, teir hava kunnað, og óll vita, at manøvreringsmøguleikarnir hava verið bæði fair og smáir. Vit verða dag og dagliga mint á, at danir framvegis hava kvørkrartak um okkum.

Í NÓKRUM førur hava føroyingar havt móguleikan at styra. Tá figgjartjógnin fyri 1997 varð samtykt, gav figgjarmálaráðharrin ílt av sær, tí hann helt, at tingmenn gjørdu brúk av einum sjálvstjórnarstjórnarbrúk til eina rúgvu av rakstrarstjórn og onkra iløguna. Samgonguleiðarin megnaði ikki at forða fyri heusum, men ásannaði bara í nýggjársoðuni, at hann var samdur við figgjarmálaráðharran.

LOGMAÐUR róði í røðu síni framundir ein annan trupulleika, sum krevur eina loysn. Burtursæð frá útróðraráttum, so fiska allir fritt undir Føroyum. Lögmaður og samgongan hava ikki havt rygg til at strýta og avmarka t.d. um summarið, tá dyggin er vanalig og prisurin í botni.

LOGMAÐUR visti á, at úttanlandaskuldin minkar. Hann tosaði um nettoskuldina, og tað er misvisandi. Partamaður hansara, sum hevur verið kommunurnar at gera, plagar at harta teir, sum tosa um nettoskuld. Hann plagar at siga, at tað er bruttoskuldina, sum skal gjaldast aftur. Føroyingar vita, at netto úttanlandaskuldin minkar, tí at tað, sum ikki hevði landskassaveðhald, er avskriðað, og serliga tí bankarnir, tryggingin og onkrir aðrir, sum eiga pengar, plaseru teir úttanlanda.

ALMENNA úttanlandaskuldin skal gjaldast aftur, úttan mun til um danir átaka sær bankabjargingina. Og skal skuldin gjaldast aftur, so er neyðugt, at stóðugt vjvyrskot verður á figgjartjógn, og tað er m.a. knytt at, at fiskivinnan verður stýrd betri, enn hon verður nú. Tað kann lögmaður gera nakað við. At botniskastovnarir í løtuni eru væl fyri og at altjóða rentustøðið er lágt, ásannaði lögmaður er víðark (hann segði ikki, at hetta er høvudsorsøkin til minkandi arbeiðsloysi og óvantaða vjvyrskotið á figgjartjógnini í 1996).

KOMANDI nýggjár er rimiligt, at lögmaður sigur okkum, hvussu hann hevur loyst omanfyri nevndu trupulleikar, og hinar stóru spurningarnar, sum hann hevur móguleika at ávirka: Treytir á solumarknaðinum, fyrireikingararbeiði til oljvinnuna (varð sett á rætta sporð, aðrenn lögmaður tók við), og marknaðartrætuna við bretar. Men hann eigur at leggja sær í geyma týðningin av at tosa sum Føroya Lögmaður og ikki sum ein uppheviður formaður fyri sambandsflokkun.

Sosialurin

Kann mentan oljudálkast?

Í einum demokrati er tað veljarafjøldin, sum hevur ábyrgdina av, at landið hevur ta politisku leiðslu, sum tað nú einaferð hevur.

Nógv hevur verið tosað um politiska ábyrgda- og skjalaloysid í 80-árunum og ræðuliga avleiðingarnir, bæði so og so. Men lítið hevur verið gjørt burtúr, at veljarafjøldin samstundis má sigast at vera dumpað til eina roynd!

Veljarafjøldin gav summum av 80ara politikkarum um durafjórðingin og lat onnur sleppa at royna seg. Neyvan av tí at veljarin bráðliga hevði sæð politiska ljósið - men meira av kenslum, vónsvikum kenslum. Nýggju politisku andlitini hjálptu okkum veljarum at skava útyvir, at vit vóru medsek í førdra 80-ara politikkinum. Sjálvstjórnarstjórnin?

Sæst tað á dagsins politikkarum, at veljarafjøldin hevur ment seg? Nei - hartil eru teir karmarnir landsins kreditorar hava sett okkum ov trøngir. Men úti í havsbrenni hómat ljósið av einum oljuboripalli, sum kann hava við sær, at okkara fólk-avaldu aftur sleppa at reka politikk.

Her í 90unum hava vit verið eftirsarin. Vit viðganga, at dansurin um gullkálvin ikki bert var av tí góða. At fadrir og modir, abbi og omma, systir og bróðir óll vóru í sving 12 tímar um dagin fyri at tjena pengar - hetta lorkom okkum einstíni eitt og annað gott tóroykst.

Fjølmiðlarnir hava nú í seinastuni greitt okkum frá um oljvinnu. Hava torðjupað seg í detaljar um, hvar serkon halda, at oljan helst er, vit hava gjølla fylgt við, tá ið smábolkur serubúgva seg, og vit hoyra um, hvussu arbeiðsgevararnir royndu at bjóða seg fram, o.s.fr.

Men ikki eitt einasta orð verður tosað um tað politiska dynamitt, sum liggur fjalit í einari komandi oljvinnu: Pengastreymurin sum kann risikera at floyma inn í landskassan.

Er olja veruliga í okkara undirgrund - so ber til hjá okkara politikkarum at vjvbjóða hvønn annan - tað er jú bara at opna eina oljuekeldu afturat! Veljarin er tann einasti, sum kann forða teimum í hesum. Veljarafjøldin vil verða einasta bremsan.

Ti er veljarin noyðdir til, longu nú, at gera sær greitt, hvussu framtíðar Føroya skulu siggja út um 10-15 ár.

Ti kanska fáa vit ráð til hetta - og til uppaftur nógv meira, sum vit ikki ynskja, um vit hugsa okkum um.

Eitt er, at landskassin fær eina ella tvær milliardir meira um ánd at arbeiða við og gera gott við - men bara 5-7 milliardir meira um ánd kunnu forkoma okkum tær Føroyar, sum vit kenna og eru góð við.

Um olja er í undirgrundini, fara vit at siggja eitt nýtt slag av politikkarum, sum bæði kunnu lova okkum veljarum út um alt mark - og kortini halda lyftini - tað er bara at lata ein boripall afturat singa sín snápl í undirgrundina. Men er hetta sjálvstjórnarstjórnarskipt?

Hvussu nógvur bílar skal hvørt húski hava standandi í túninum: 1 - 2 - 3 - 4 - 5? Framtíðin kann væl hava politikkarar, sum bjóða okkum hetta, sum kunnu geva okkum hetta! Tað er upp til veljarafjøldina, um hetta slagid skal sleppa frammat.

Óll kenna vit orðatakidið Vandi er í allari velferð? Mest verður tað nýtt altanid - tá ið tað ringa er hent. Hvussu ber til hjá okkum veljarum at vera fyrisvarnir í hesari stóðu?

Tað eru vit, sum skulu gera upp við okkum sjálvi, hvat vit ynskja. Og soleiðis seta mark fyri politikkararnar.

Demokratiskir politikkarar um allan heimin hava sama brek. Teir eru til reiðar at bruka hvørt klovið oyrta sum bæði samfelag og veljarafjøld hava, fyri at rökka hetta mál. At verða valdir! Tað er hetta, sum gevur veljaranum ta stóru ábyrgd.

Hvi dumpaði 80ara-veljarin og sat eftir við sviðið soð í 90unum? Ti har var ov lítið samband millum politiska veruleikan og restina av veruleikanum. Við øðrum orðum: Veljarin valdi við hjartanum, ikki heysinum. Og tann, ið hoyrir politikkarar kjakast framman eina fjöld, má viðganga, at teir mest av øllum arbeiða við kenslum hjá áhoyrarunum, ikki teirra skili og viti.

Veljarin má gera sær tað greitt, at tað er ein hettishg leid at velja eftir kenslum. Ti pengar hava ikki kenslur. Peningur og angist líkast - bæði lyribrigdi eta sáhr!

Vit kenna, flestu av okkum, byrjunarorðini í røðum hjá Martin Luther King. I have a dream.

Kanska er tað uppá tíðina, at vit gera okkum púra

greitt, hvat ið vit droyma um, at Føroyar kundi verið, um nógv mikil var til av pengum. So at vit, tú og eg, veljarin, ikki verða tiknir á bóli, skuldi tað hent, at vit ein morgun vakna og eru borgarar í einum ríkum landi.

Ti hinvegin: Koma oljupengarnir og vit ikki - sum Egon í Olsenbanden - hava eina plan, so kunnu pengarnir skjótt gera friu Føroyar um til eina menningarliga maru. Tað, sum er gott fyri peningin, er ikki altíð automatiskt gott fyri menniskjan.

Okkara 1000 ára gamla søga hevur lært okkum alt um at lívbjarga sær í fátæk-ræðum. Vit hava bert fáar, stuttar og ringar royndir við ríkiðomi - einki at reypa av. Mangt bendir á, at ríkiðomi liggur uppá lúr Vand-in er, at okkara føroyska sál verður sundurskrædd og

síðani forgylt hjá einum gullsmiði, sum ein útráðk-áður barnaskógvur. Hvat vil tað - heilt konkret - siga, at vera fyrisvarin, í hesari stóðu?

Vit noyðast at hugsa og taka stóðu Annars avger peningurin tað fyri okkum - og hansara logikkur er ikki menniskjansligur. Hetta mugu vit for hundan hava lært. Av okkara nýggjastu søgu.

Ábyrgdin sleppa vit ikki undan - líka mikil hvat sum hendir

Tønnes Mikkelsen

Gitin norskur stuttsøgu-rithøvundur á føroyskum

Øystein Lønn telist millum bestu og hægst mettu rithøvundar í Norregi, eisini í altjóða høpi. Hann fekk í 1996 Bókmentavirðisløn Norðurlandaráðsins fyri bókina *Hvat skulu vit gera í dag og aðrar stuttsøgur*, sum Forlagið Nýlendin nú gevur út í týðing hjá Jákup í Skemmunni.

Øystein Lønn hevur evnini at benda á tann fjalda dramatikkin aftan fyri tað, sum tykist so vanligt og gerandisligt. Hann manar tað fram, sum er júst undir skráð-

uni grnd, angist, dreym, leiðsemi við lívið ella áráði. Næstan allar stuttsøgur hansara lýsa víðurskiptini millum mann og konu, og serliga gentan og konan hava sterkar leiklutir í hesum tekstum.

Bókin, sum læst í bókabúðunum kring landið er 133 síður, kostar 125 krónur. Pí. Gramar setti upp, Pí. Estra prentaði og Helgi Justinussen hant inn

